

Landgoed Beerze

Geschiedenis van de tuin- en parkaanleg

COLOFON

11 juni 2020

Landschap Overijssel
Dalfsen

Martijn Horst (Specialist Erfgoed bij Landschap Overijssel)
Carin de Cloe (Adviseur Vrijwilligerswerk en Erfgoed bij Landschap Overijssel)
Karin Bevaart (Zelfstandige bij Adviesburo Groene Monumenten)
Luc Jehee (Zelfstandig onderzoeker landschap en water)

**Landgoed De Woudhoeve (1906-1923)
en
landgoed Beerze (1923-1985)**

**Geschiedenis en achtergronden bij de
tuin- en parkaanleg**

INHOUDSOPGAVE

Periode 1 (1906-1923)

Dirk (Wallis) de Vries

Grondlegger van landgoed De Woudhoeve _____ 8

Periode 2 (1923-1961)

Maximiliaan en Jeanne Bentinck-Speelman

Stichters van landgoed Beerze _____ 14

Periode 3 (1961-1985)

Jacoba Bentinck en Eric Röell

Voortzetting van landgoed Beerze _____ 24

Bronnen _____ 30

Aantekeningen _____ 32

PERIODE 1: DIRK (WALLIS) DE VRIES. GRONDLEGGER VAN LANDGOED DE WOUDHOEVE (1906-1923)

De zandgronden van Beerze waren tot aan het begin van de twintigste eeuw alleen bereikbaar over slecht berijdbare zandwegen en een niet altijd evengoed bevaarbare Vecht. Daar kwam echter verandering in toen op 1 februari 1905 de spoorlijn Ommen-Hardenberg werd geopend. Een gegarandeerde, snelle verbinding betekende dat de interesse in de zandgronden langs de Vecht toenam. Zwolle, Amersfoort, Utrecht, Amsterdam en Den Haag waren nog maar maximaal een dagdeel verwijderd. Waar het voorheen ongeveer 1,5 uur lopen was vanaf Ommen naar Beerze, kon Beerze nu in hetzelfde tijdsbestek worden bereikt vanuit Amersfoort of Utrecht. Bij goed en bij slecht weer.

Het Wilde Bosch

Met dat in gedachten, en zeker ook met de meer romantische gedachte van natuurbeleving, schone lucht en een bepaalde vrijheid, moet de Amsterdamse koopman Dirk Hendrik de Vries (1863-1928) na zijn terugkeer uit Nederlands-Indië rond hebben gekeken naar een geschikte locatie voor zijn zomerverblijf. Hij vond het in 1906 in Beerze. Het was de heer M. Kortman die onder Beerze *“60 H.A., zeer gunstig gelegen aan de halte Beerze, boschgrond met de daarop in aanwas staande dennen”* te koop aan bood.¹ Het moet het ‘Wilde Bosch’ bij de Beerzerpoort zijn geweest.

Zomerhuis De Woudhoeve

In de zomer van 1908 is het houten huis met de veranda dat hij daar laat bouwen klaar. Het huis ligt vlak achter de opgestoven kamduinen van Beerze en nabij de Beerzerpoort. De Beerzerpoort is een natuurlijke laagte in de kamduinen van stuifzand op de overgang van de heidevelden naar de buurtschap Beerze. De poort gaf toegang tot de buurtschap of – vanaf de andere kant – tot de heidevelden. De gekozen locatie is tevens aan de rand van het Wilde Bos en krijgt daardoor de naam de ‘Woudhoeve’ mee. Een journalist besteedt er in de krant aandacht aan:

*“De heer D.H. de Vries, directeur van de Moluksche Bank te Amsterdam, eigenaar van uitgestrekte veld- en boschgronden in de met natuurschoon zoo rijk bedeelde buurtschap Beerze heeft aldaar op een schilderachtig punt een landhuis „de Woudhoeve” genaamd doen bouwen om dit jaarlijks gedurende een paar zomermaanden met zijn gezin te betrekken. Hij heeft direct de gebruiken van het Overijsselsch platteland gevolgd en Maandag de „naobers” (buren) verzocht om dezen met hunne kinderen een feestje te bereiden. Al de kinderen der buurtschap begaven zich 's namiddags om 5 uur naar de Woudhoeve waar zij door den heer de Vries en zijn echtgenoot hartelijk werden verwelkomd en ruimschoots werden onthaald op limonade en koek. Daarna werden verschillende wedstrijden gehouden, waaraan met groote opgewektheid werd deelgenomen. Vele mooie prijzen werden behaald, terwijl geen der kleinen met ledige handen werd weggezonden. Om 7 uur kwamen de ouders, die eveneens flink onthaald werden. Des avonds illuminatie van de Woudhoeve, wat in de donkere dennen een mooi effect gaf en bijzonder in den smaak der kleinen viel. Om 11 uur was het feestje geëindigd en allen keerden hoogst voldaan huiswaarts, zeer tevreden over „de nieuwe naobers”.*²

¹ [Anoniem]. ‘Advertentien. In: Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant. 23 februari 1906. Het is onduidelijk of de heer Kortman zijn gronden rechtstreeks aan Dirk de Vries verkoopt of dat er nog een eigenaar tussen zit. De heer Kortman is waarschijnlijk de bewoner van erve Kortman in Beerze. Dat is niet geverifieerd.

² [Anoniem]. ‘Binnenland’. In: Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant. 13 augustus 1908.

Het Overbosch, het Boerenbosch en Van der Wiek

In die jaren daarna werd het bezit van Dirk de Vries uitgebreid door aankoop van het Overbosch (aan de overkant van de spoorlijn), het Boerenbosch (ten oosten van de Beerzerpoort) en de hei met dennenbos, plaatselijk bekend als "Van der Wiek", aan de westkant. Het landgoed groeit dan richting een omvang van 180 hectare. In 1911 liet een zwager van Dirk de Vries, T.E. van Putten, op de belt achter De Woudhoeve een houten huis bouwen; het Witte Huis.³ Het verhaal gaat dat hiervoor destijds planken werden gebruikt van een directiekeet die stond aan de spoorlijn in Beerze. De keet deed dienst bij de aanleg van de spoorlijn Ommen-Hardenberg. In de beginjaren waren de planken van het huisje nog wit geschilderd. Dat hield in dat regelmatig de verfkwest gehanteerd moest worden. Later werden de planken bruin geverfd.⁴

Vanaf de net verharde straatweg van Beerze naar Ommen werd een jaar later een oprijlaan naar De Woudhoeve aangelegd.⁵ Door de hoge opgestoven zandkoppen in het Beerzerzand was het niet mogelijk om deze weg recht aan te leggen, maar kwamen er twee bochten in te liggen. Op deze manier hoefde niet de gehele Beerzerweg afgereden te worden, maar kon men binnendoor over eigen landgoed naar het zomerverblijf. De weg, met een lengte van 1200 meter, kreeg een laanbeplanting met Amerikaanse eiken. De Amerikaanse eiken zorgden op het landgoed met hun roodbruine gekleurde herfstbladeren voor een kleurencontrast met de wintergroene naaldbomen. Tegenwoordig heet deze laan de Jonkheer E.W. Röell-laan. Aan de andere kant van het zomerhuis werd, na de Beerzerpoort, een korte, rechte laan van inlandse eiken naar de oostkant van het huis aangelegd.

Keten en een padvinderskamp

In 1912 kocht zwager T.E. van Putten drie verplaatsbare keten, die naar het Witte Huis werden gestuurd. Van Putten was directeur van de Gemeentetram Amsterdam en de keten waren oude houten wachthuisjes. Aan het begin van de laan werd, bij het Van der Wiekbosch, een pomp geslagen voor padvinderskampen. Daar werd jaren lang nog goed gebruik van gemaakt. In 1920 bijvoorbeeld betrokken nog een zestigtal Almelose padvinders het 'kamp te Beerze'.⁶ Maar ook langstreckende verenigingen trokken over landgoed De Woudhoeve. Zo is uit 1915 bekend dat een veertigtal leden van de 'knapenverenigingen' Daniël en Excelsior met hun fluitcorps Jubal een voetreis van ongeveer 32 kilometer maakten. Vanuit Ommen *"langs den nieuwen weg naar Junne, langs de doode armen onzer Overijsselse Vecht, werden zij door de bewoners van „De Woudhoeve", in 't Wilde Bosch te Beerze, gastvrij ontvangen. Op het terras liet zich het fluitcorps hooren, waarna de tocht voortgezet werd door de ongebaande wegen op Den Ham."*⁷ Het landgoed was dan ook opengesteld voor wandelaars en werd al opgenomen in vroege reisgidsen. Een gids uit 1913 geeft aan dat *"na de school van Beerze we een wit hek zien, dat toegang geeft tot "het Wilde Bosch". Dit is particulier eigendom, doch het publiek heeft er vrije wandeling. [...] Middenin ligt een houten villa, waar de eigenaar en zijn familie 's zomers enige weken vertoeven. Aan den Noordkant verheft zich "de Hooge Belt" stijl uit de vlakte. De wand bestaat geheel uit blinkend wit zand. Hierdoor levert de heuvel, die verder helemaal met groen getooid is, een verrassend mooi gezicht op. Van zijn top geniet men een schoon vergezicht over de buurtschap Beerze met de uitgestrekte*

³ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

⁴ H. Woertink (2014). Huis Beerze. Een fraai landhuis in de natuur. Oud Ommen.

⁵ Idem.

⁶ [Anoniem]. 'Overijssel'. In: Overijsselsch Dagblad. 11 augustus 1920.

⁷ [Anoniem]. 'Binnenland'. In: Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant. 29 juli 1915.

*bouw- en weilanden, waar de Vecht met bevallige bochten doorslingert.*⁸ De rechte lijn om omhoog te lopen naar het uitzichtpunt tussen de plek waar de Woudhoeve heeft gestaan en het Witte Huis is nog steeds zichtbaar in het reliëf. In 1915 werd de weg van de buurtschap Beerze door de Beerzerpoort naar de spoorweghalte verbeterd. De kosten waren voor gezamenlijke rekening van de gemeente en *“den eigenaar van de Woudhoeve, den heer De Vries te Amsterdam.”*⁹

Aanplant van dennen, een sterrenbos en eikenhakhout

Op de stuifzanden tussen het Van der Wiekbosch en het eikenhakhout op de kamduinen liet de heer De Vries of zijn zwager W. Wijt uit Zwolle, als latere eigenaar, naaldhout inplanten.¹⁰ Op de luchtfoto van 1933 is te zien dat er in die periode reeds een dicht naaldbos is ontwikkeld. Een oppervlakte van bijna twintig hectare werd in ongeveer twaalf bosvakken en een sterrenbos verdeeld. De bosbouwpaden konden door het grote hoogteverschil niet allemaal in een strak ‘dambordpatroon’ worden aangelegd, waardoor een meer slingerend wegenpatroon is ontstaan. Hierdoor zijn de paden tevens geschikt als wandelpad. De gids uit 1913 verwoordt dat als volgt: *“[De wandelpaden] strekken zich uit over een heuvelachtig terrein, zodat de paden op verschillende hoogte liggen en onophoudelijk rijzen en dalen.”*¹¹

Aan de westkant van de aanplant, tegen het Wilde Bosch aan, werd het sterrenbos aangelegd. Op een oppervlakte van 2,5 hectare kwamen, net achter het kamduin, zes paden bij elkaar in één punt. Elk pad had een lengte van ongeveer zeventig tot honderd meter. De paden werden rondom met elkaar verbonden, zodat men rondjes kon lopen en waardoor het sterrenbos ook wel leek op een wiel met spaken. Het is onbekend of er langs de paden bijzondere boomsoorten werden aangeplant.

Het eikenhakhout op de kamduinen liet Wallis de Vries om de zeven jaar kappen. Dat bleek in het rustige Beerze een gebeurtenis te zijn. Gerrit-Jan Eshuis (1895-1980), amateurarcheoloog en streekhistoricus uit Almelo, tekende verhalen van oude boeren op en stuitte ook op het verhaal dat *“Hans en Jenne met hun twee dochters uit Hattem in Beerze kwamen om te ‘bosken’.*” Hans kapte en snoeide en de vrouwen moesten de eek kloppen. Ze sliepen bij de boeren en waren daar berucht en beroemd om hun eindeloze verhalen.¹²

Verkoop in gedeelten

In 1918 werd het voor Dirk de Vries duidelijk dat het wegens gezondheidsredenen voor hem niet haalbaar was om het landgoed nog verder uit te breiden. Daarom werden drie gedeelten aan familieleden verkocht: het Overbosch aan zwager A.F. Kremer te Overveen, het Boerenbosch aan zijn nicht Charlotte Wijt te Bussum en het deel Van de Wiek aan mr.

⁸ [Anoniem] (1913). Gids voor Ommen en Omgeving. [Ommen].

⁹ [Anoniem]. ‘Gemeenteraadsvergaderingen’. In: Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant. 8 september 1915.

¹⁰ In een interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020 gaf de heer Kremer aan dat in de jaren ’30 op deze plek met werkverschaffing bosaanplant heeft plaatsgevonden. Op de luchtfoto uit 1933 valt echter te interpreteren dat het naaldbos dat daar stond ouder dan tien jaar moet zijn geweest. In dat geval is het Dirk de Vries of zijn zwager de heer W. Wijt, die de het gebied heeft laten bebossen. Daarnaast is het onduidelijk of baron Bentinck dit gedeelte reeds in 1923 heeft kunnen aankopen of dat het onderdeel was van de verkoop tussen de erven W. Wijt en baronesse Bentinck-Speelman.

¹¹ [Anoniem] (1913). Gids voor Ommen en Omgeving. [Ommen].

¹² G.J. Eshuis. ‘Beerse, land van het rusteloze zand’. In: Dagblad van het Oosten. 9 november 1955. Zie ook: Eshuis, G.J., Zwerftochten door de Vechtvallei (73). ‘Hans en Jenne’ verlost Beerse uit zijn isolement. In: Dagblad van het Oosten, 9 november 1974.

W. Wijt te Zwolle, griffier van de provincie.¹³ In het begin van de jaren twintig begint zijn gezondheid geleidelijk aan verder achteruit te gaan als gevolg van een lichte hersenbloeding. In 1921 laat Dirk daarom een huis bouwen aan de Heemskerklaan 17 in Baarn. Daar woonde hij met zijn vrouw M.C. Wallis de Vries-Wijt.¹⁴ Het Wilde Bosch werd in eerste instantie nog behouden, maar werd in 1922 ook ter overname aangeboden.

D.H. (Wallis) de Vries (1863-1928) en M.C. Wijt (1875-1944)

Dirk Hendrik de Vries werd op 19 oktober 1863 te Amsterdam geboren. Hij stamde uit een koopmansfamilie. Zijn vader, Gerardus Christiaan de Vries, was makelaar in tropische producten bij het familiebedrijf G. de Vries & Zonen, dat opgericht werd in 1775. Gerardus kreeg met Johanna Geertruy Roodhuyzen nog twee kinderen: Hannah en Henriëtte. Uit een eerder huwelijk van zijn vader had Dirk vier halfzussen en een halfbroer. Alle kinderen kregen een opleiding op de school van Hein Roodhuyzen, de broer van Dirks moeder, waarbij de nadruk lag op een goede algemene ontwikkeling en talenkennis. Na het overlijden van zijn vader begon hij als medewerker in het familiebedrijf. Al snel kreeg hij het voorstel om voor een aantal jaren naar Nederlands-Indië te vertrekken. In 1883 vertrok hij op negentienjarige leeftijd om in Noordoost-Celebes te werken voor de Moluksche Handels-Vennootschap. In de jaren die volgden werkte hij zich van 'helpende hand' op tot hoofdagent en uiteindelijk tot directeur. Met vallen en opstaan ontwikkelde Dirk zich tot een geslaagd zakenman.

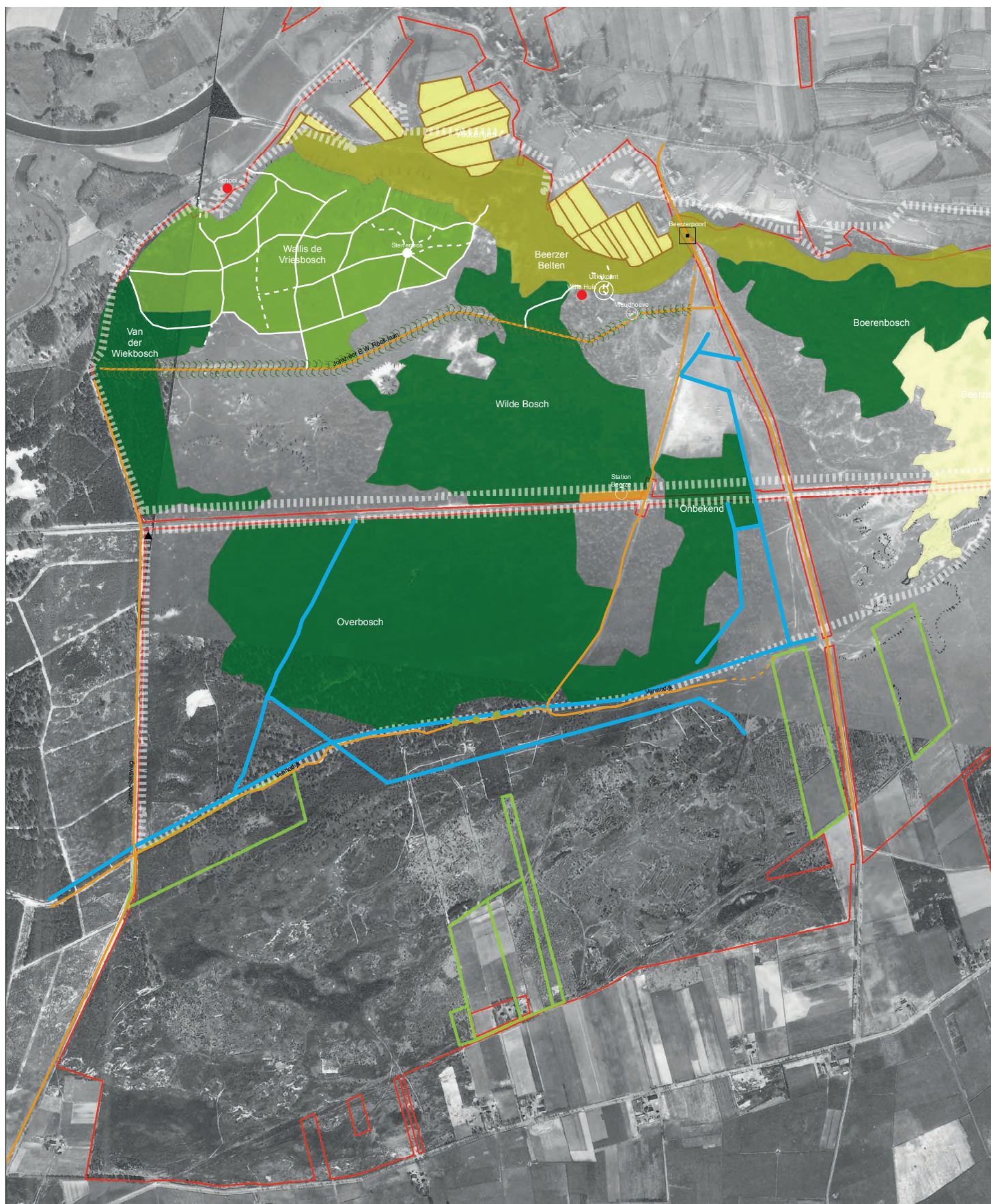
In 1895 trouwde Dirk met Charlotte Meijer. Ze kregen samen drie zonen; Didi, Ferry en Gerardje. Nadat Charlotte in 1900 na een ziekbed van enkele maanden overleed, besloot Dirk terug te keren naar Amsterdam. Hij betrok de bovenste twee etages van het huis van zijn moeder in Amsterdam. In maart 1905 hertrouwde Dirk met Mathijza Clazina Wijt (Thyza), onderwijzeres op de school van zijn zonen. Thyza was tevens schilderes. Samen kregen zij nog drie kinderen: Melcheor en Johan Gerard en Dirks eerste dochter: Charlotte Francine. In Amsterdam ontplooidde Dirk zich, naast zijn werk en zijn gezin, ook op andere terreinen. Hij was enige tijd voorzitter van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Daarnaast had hij zitting in de besturen van de Hendrick de Keyser-school en Ons Huis in de Jordaan. In 1917 werd Dirk gekozen tot Amsterdams gemeenteraadslid voor de liberalen. Op 1 juni van dat jaar verkreeg Dirk bij Koninklijk Besluit toestemming om zijn achternaam te veranderen in Wallis de Vries. De naam Wallis is afgeleid van Dirks betovergrootvader Walles. Deze uit Franeker afkomstige Fries stak in 1740 de Zuiderzee over naar Amsterdam, waar hij zich vestigde als koopman. In het begin van de jaren twintig begint zijn gezondheid geleidelijk achteruit te gaan als gevolg van een lichte hersenbloeding. Dit noodzaakte hem af te treden als directeur van de Moluksche Handels-Vennootschap. Daarna verhuisde hij naar Baarn. Vanaf 1926 werd hij verpleegd in het Diaconessen Ziekenhuis in Amsterdam. Daar overleed hij op 17 mei 1928, op de leeftijd van 64 jaar. Hij werd begraven op de Nieuwe Oosterbegraafplaats te Amsterdam.¹⁵

¹³ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

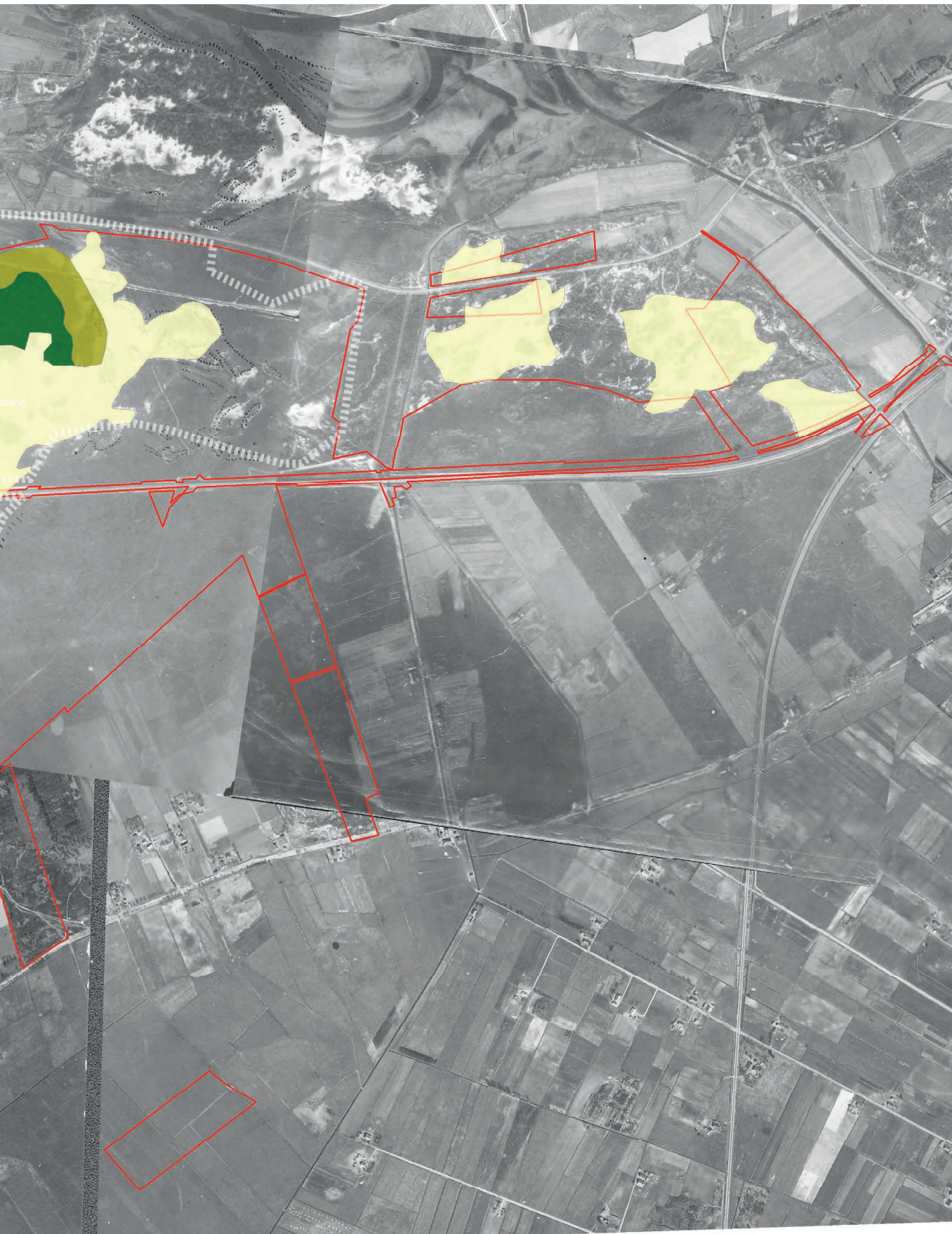
¹⁴ [Anoniem]. 'Plaatselijk Nieuws'. In: De Soester. 10 juni 1922.

¹⁵ De Vries, 1996, 9-14 en 389-391.

Landgoed Beerze en Beerzerveld (1)

1906-1923 Wallis de Vries als grondlegger

PERIODE 2: MAXIMILIAAN EN JEANNE BENTINCK-SPEELMAN. STICHTERS VAN LANDGOED BEERZE (1923-1961)

Maximiliaan Robert baron Bentinck tot Buckhorst en jonkvrouw Jeanne Wilhelmina Speelman toonden interesse in het landgoed De Woudhoeve van Dirk de Vries. Het stel wilde echter niet alleen het Wilde Bosch kopen, maar alle vier de delen van het oorspronkelijke landgoed De Woudhoeve. Door de familieleden van Dirk werd akkoord gegaan voor wat betreft het Overbosch en het Boerenbosch. De eigenaar van Van der Wiek, mr. W. Wijt te Zwolle, wilde echter niet verkopen. Na het overlijden In 1937 overleed de heer Wijt en werd zijn bos verkocht aan mevrouw Bentinck-Speelman, de echtgenote van baron Bentinck, en haar twee zusters.¹⁶

Huis Beerze en de chauffeurswoning

Het Wilde Bosch, het Overbosch en het Boerenbosch kregen de heer Bentinck en mevrouw Bentinck-Speelman dus al in 1923 in bezit. Ze doopten hun aangekochte landgoed om in Landgoed Beerze. Op de plek van het houten huis van De Woudhoeve bouwde het stel een nieuw, stenen landhuis.¹⁷ Het huis werd daarmee, net als de villa van landgoed De Woudhoeve, aan de achterkant van de hoge kamduinen gesitueerd. Zeker in de beginjaren moet dit een goed uitzicht moet hebben gegeven op het oude Beerzerveld en –veen. Aangezien de Beerzerpoort nog een zandweg was, leverde de aanvoer van bouwmaterialen grote problemen op. Daarom werd vanaf halte Beerze een railverbinding gemaakt naar de bouwplaats waarlangs aanvoer met kiepkarren mogelijk werd.¹⁸ Op de bouwtekening kreeg het landhuis de benaming ‘Kasteel Beerze’ mee. ‘Kasteel Beerze’ werd een huis met allure. Het kreeg drie verdiepingen, een hoogte van vijftien meter en bestond uit veertien kamers, waaronder de woonkamer, eetkamer, slaapkamers, badkamer en keuken, maar ook het atelier, de linnenkamer, logeerkamer, kleedkamers en vertrekken voor de dienstboden. De kelder werd opgetrokken uit gewapend beton. De begane grond had een zolderhoogte van 4 meter en 20 centimeter. Water werd verkregen uit een welpomp.¹⁹ Opvallend detail is dat het ouderlijk huis van jonkvrouw Speelman, kasteel Wittenburg in Wassenaar, eenzelfde landschappelijke situering had, maar dan achter de duinenrij van de Noordzee.²⁰ Achter de Beerzerpoort werd door de baron een chauffeurswoning gebouwd. Aannemer was de heer J. Jans uit Beerze.²¹

Tuinaanleg voor het huis

De hoofdstructuur met de lange Amerikaanse laan richting het westen en het oosten laten de heer en mevrouw Bentinck intact. Ook het uitzichtpunt bovenop het kamduin over de buurtschap Beerze en het Witte Huis blijven bestaan. Aan de voorkant van het huis legt het stel echter een compleet nieuw tuinontwerp aan. Een laan met Amerikaanse eiken wordt de zichtas richting station Beerze. Het zorgde voor eenzelfde kleurencontrast in de herfst als de lange laan naar het westen. Reizigers die bij station Beerze aankwamen en richting de buurtschap Beerze liepen, kwamen na enkele meters voorbij deze laan en

¹⁶ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

¹⁷ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

¹⁸ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. E.W. Röell (1998). Beschrijving van de historische ontwikkeling van landgoed Beerze. [Beerze].

¹⁹ Gemeentearchief Ommen, bouwdoos 1924-70.

²⁰ Mondelinge mededeling van Karin Bevaart tijdens het veldbezoek op 18 juli 2019. Zij geeft aan dat ook de beide huizen en interieurs opvallende gelijkenissen tonen. Bouwhistorisch onderzoek is er niet uitgevoerd.

²¹ Gemeentearchief Ommen, bouwdoos 1925-49.

hadden op die manier een zicht van 350 meter op de voorkant van het huis.²² Op de luchtfoto van 1933 is echter nog een zichtlijn te zien. Deze loopt vanaf de voorkant van het huis in een rechte lijn van 550 meter richting het spoor. Deze zichtlijn had maar liefst drie beleefpunten. In de eerste plaats zagen reizigers van Hardenberg naar Ommen het huis vanuit de trein aan de rechterkant, in de tweede plaats zag het verkeer dat over de spoorwegovergang kwam het huis aan de linkerkant en in de derde plaats zagen wandelaars het huis nadat ze een bocht hadden gemaakt.

Vanaf het huis gezien volgde de zichtlijn de een aantal tuinelementen. Eerst keek men over het gazon richting de vijver. De vijver had een lengte van iets meer dan veertig meter en de vorm van een gelijkbenige driehoek met afgeronde hoeken. Tegenwoordig is één hoek daarvan in het bos opgegaan. Aan de andere kant van de zichtlijn werd een mammoetboom, of een reuzensequoia, geplant. Deze is na de overdracht aan Landschap Overijssel omgezaagd. Na de vijver kwam het gazon, 150 meter verder, uit op een ronde verhoging. Het is onduidelijk wat hier precies de bedoeling van is geweest. De situering langs de weg en de ligging net naast de zichtlijn zinspeelt dat het een plek was om van de vijver, het huis en de beplanting in de tuin te genieten. Na de weg was er een vrij zicht van 400 meter over een grasveld tot aan de spoorlijn. Aan de oostkant van het grasveld werd een glooiende border aangelegd met tevens een totale lengte van 400 meter. Het lijkt erop dat het een plek was waar vliegdennen mochten groeien, maar waar ook plaats was voor soorten als rode beuk, krentenboompje en Amerikaanse eik. Aan het begin van de border, langs de oprit, staan rododendrons en azalea's. Zaailingen van oudere bomen zijn nog aanwezig. De zichtlijn is nu over een lengte van meer dan honderd meter dichtgegroeid. Langs de border liep een wandelpad. Dat pad is nog steeds aanwezig.

Tuinaanleg achter het huis

Aan de achterkant van het huis werd een 'scherm' van bomen aangeplant, waarbij verschillende soorten en kleuren bij elkaar werden gezet. Het idee was dat men het hele jaar rond kon genieten van een gevarieerd uitzicht. Uit de eerste aanleg staan er nu nog grove den, rode beuk, fijnspar en Amerikaanse eik. Later zijn ook coniferen en catalpa's aangeplant. De bosrand is in de loop der jaren ten koste van het gazon steeds iets opgeschoven, waardoor de vijver voor de helft in het bos is komen te liggen en het scherm van bomen minder goed tot zijn recht komt. Recht voor het huis, ten westen van de vijver werd een hoogte opgebracht of geaccentueerd. Ook hier werden – rondom de hoogte – bomen met verschillende soorten en kleuren bij elkaar gezet. Kastanje, groene en rode beuk, Amerikaanse eik en acacia's zijn uit de eerste aanleg nog te herkennen. Vanaf de hoogte had men uitzicht richting het huis en over de vijver naar de scherm van bomen. Tegenwoordig is deze plek slechts te herkennen door opslag en het opschuiven van de bosrand. Ook aan deze kant is het gazon ingekrompen. Als laatste werd rondom het nieuwe koetshuis gespeeld met boomsoort en kleur. Grove den, tamme kastanje en rode beuk zijn soorten die er nu nog staan uit de eerste generatie.

Gebogen oprit

Opvallend is dat de aanlegde lanenstructuur rondom het huis al weer vrij snel werd aangepakt. Vanaf de Beerzerpoort kwam dwars door de oorspronkelijke lanenstructuur een gebogen oprit te liggen. Het idee hierachter was dat bezoek dat vanaf de buurtschap Beerze kwam het huis nog beter tot zijn recht zou komen. Door de gebogen laan kreeg de bezoeker maar liefst drie keer het huis te zien, voordat men aankwam op bestemming.

²² Tegenwoordig is een gedeelte van de zichtlijn verdwenen, omdat de aanrijweg lijkt te zijn veranderd. De weg heeft oorspronkelijk rechtdoor gelopen. Verder staan er op deze plek jongere kastanjabomen, die in de oorspronkelijke ontwerpgedachte hier niet aanwezig zullen zijn geweest.

Aan het einde van de gebogen oprit werd het koetshuis gebouwd. De oprit kreeg niet eenzelfde duidelijke laanbeplanting als de andere lanen. Er stonden wel bomen langs de weg, maar dan van wisselende samenstelling. Grove den, beuk, fijnspar, Amerikaanse eik, reuzenzilverpar en later ook linde. Ze lijken oorspronkelijk in groepjes van drie te zijn aangeplant. Aan het begin van de gebogen oprit werd – als entree – aan beide kanten rododendronstruiken aangeplant. Eén daarvan markeerde dus ook het begin van de border. De rododendrons zijn tegenwoordig doorgesloten. Tevens is er opslag binnenin de gebogen oprit gekomen. In de oorspronkelijke gedachte was de oprit altijd van greppel tot greppel opslagvrij.²³ Aan het einde van de oprit werd een gedeelte van de oorspronkelijke toegang naar het huis afgesneden. Beide zijden van de afgesneden laan werden beplant met acacia's. Aan het begin van de acacialaan staat een hardstenen paal met de markering 'HMS'. HMS staat voor jonkheer Helenus Marinus Speelman, de vader van Jeanne Wilhelmina. Op kasteel Wittenburg in Wassenaar staat een identieke paal. Daarmee lijkt het dat de paal een cadeau is geweest van de vader van Jeanne Wilhelmina.²⁴

Ingetogen parkaanleg samen met de natuur

Vanaf eind jaren twintig of begin jaren dertig van de vorige eeuw is begonnen met het aanleggen van een uitgebreide, maar ingetogen tuinaanleg. In de archieven is geen tuin- en parkontwerp teruggevonden en het is maar de vraag of deze aanwezig is geweest. Het lijkt erop dat de baron en barones, in samenwerking met hun tuinman, zoveel mogelijk natuurschoon wilde behouden en daar zelf hun gedachtegoed over hebben laten gaan. Opvallend was het grote gebied waar gewandeld kon worden. Een gebied waar de wandelaar verrast kon worden door de natuur; met hoogtes en laagtes, solitaire grillige bomen, kronkelende waterloopjes, heide en stuifzand en met vogels en klein wild.

Met name in deze beginperiode moet het aandeel heide- en stuifzand nog behoorlijk groot zijn geweest. Afgewisseld met dennenopstanden van enkele decennia oud. In oude krantenartikelen is van dat landschap soms nog iets terug te vinden: *“Zaterdagmiddag ging de landbouwer E. te Beerze heide branden. Door den harden wind werd hem het vuur meester en sloeg over in een groot complex heide en dennen behoorende tot het landgoed Beerze, eig. de heer M.R. baron Bentinck. Ruim 40 H.A. heide en dennen werden een prooi der vlammen. Tegen den landbouwer, die zonder vergunning van den burgemeester heide ging branden, is proces-verbaal opgemaakt.”*²⁵

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog werd door de minister van sociale zaken een rijkssubsidie toegezegd voor het in werkverschaffing uitvoeren van het plaggen, spitten en bijwerken van brandwegen en singels op het landgoed. Het werk stond voor een bedrag van 2.610 gulden onder dagelijkse leiding van de Ned. Heide Maatschappij.²⁶

Slingerende wandelpaden

Door de dennenbossen en heidevelden kwamen brede slingerpaadjes, waarbij met name het reliëfrijke landschap werd gevolgd. De ene keer lag het pad op het stuifduin, de andere keer liep het juist om een stuifzandkop heen. Het geheel moest een natuurlijke indruk geven. Lanen werden dus niet aangelegd. Op markante plekken – in een bocht of op een natuurlijke hoogte langs het pad – werden wel solitaire bomen aangeplant, die breed en grillig mochten uitgroeien. Dit betrof met name grove den en Amerikaanse eik. Aan de

²³ Mondelinge mededeling van Karin Bevaart tijdens het veldbezoek op 18 juli 2019.

²⁴ R. de Schipper. Op de grens. Inscriptie HMS. 24 november 2011.

²⁵ Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 29 maart 1932.

²⁶ Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 22 december 1939.

noordkant van de spoorlijn zijn de meeste van deze slingerpaadjes bewaard gebleven, aan de zuidkant is een groot aantal reeds verdwenen. Het is niet altijd duidelijk om onderscheid te maken welke wandelpaden door Dirk de Vries en welke door baron Bentinck zijn aangelegd. De wandelpaden sloten aan op de eerder aangelegde rechte lanen van Amerikaanse eik. Voormalig voorman Willem Kremer geeft aan dat baron Bentinck *“eindeloos wilde dwalen, steeds weer wilde verwonderen en steeds weer nieuwe gezichten wilde beleven”*. De wandelpaden moesten zo breed dat twee mensen er samen goed daarheen konden lopen.²⁷ In 1934 werd het wandelpark officieel voor publiek toegankelijk. Het landgoed kwam onder de Natuurschoonwet te vallen. Wandelkaarten waren verkrijgbaar bij de heer Kortman te Beerze.²⁸ Marten Kortman was in die tijd opzichter op het landgoed.²⁹ Huis- en rentmeester van de familie Bentinck was Anton Molendijk.³⁰

Kronkelende sloten

De lage, natte stuifzandlaagtes werden ontwaterd door sloten te graven. Verder weg van het huis waren dit rechte sloten. De meeste daarvan waren al aangelegd voor de aankoop van Dirk de Vries in 1906. Dichtbij het huis werd voor de ontwatering van de natte gronden door baron Bentinck gekozen voor kronkelende sloten. De sloten waren daarmee onderdeel van de landschapsbeleving bij een wandeling door het park. Op die manier werd de wandelaar met duikers niet alleen over de sloten geleid, maar kon men ook ‘meelopen’ langs de kronkelende ‘beekjes’. In de laan voor het huis is nog een oude stenen duiker terug te vinden. In de andere overgangen liggen betonnen ronde duikers. Voorman Willem Kremer herinnert zich dat de waterloop altijd vrijgehouden moest worden. Schuurman, die voorman was geweest bij baron Bentinck had altijd een spa achterop zijn fiets, zodat hij als hij ergens was of langs kwam gelijk de waterloop vrij kon maken. Het schoonmaken moest soms wel twee keer per week gebeuren, want anders stond de moestuin onder water. Het was zo nat dat bij hoog water het water op de Vennedijk regelmatig over de vooras van de trekker stroomde.³¹

Heide van het Beerzerveld

Het laatste restant van het in oorsprong uitgestrekte Beerzerveld werd door baron Bentinck in ere gehouden. Aan beide zijden langs de lange laan met Amerikaanse eiken was het een afwisseling van struikheide, dopheide, vliegdennen, jeneverbos en berken. Door het hoogteverschil en het verschil in natheid moet dat in oorsprong een mozaïek van verschillende plantengemeenschappen zijn geweest. Wandelpaden over de heide kwamen zowel aan de noordkant als aan de zuidkant van de laan voor. Aan de noordkant werd een zessprong van wandelpaden aangelegd. Vanaf de laan liep de wandelaar over de heide, door een ravijntje naar de zessprong en kon daar kiezen om terug naar de laan, richting het Van der Wiekbosch of door het jonge naaldbos naar de kamduin te lopen.

Huisjes van Van Putten of het ‘Ketenkamp’

Na de verkoop van landgoed De Woudhoeve aan Bentinck bracht de neef van Dirk de Vries, M.F. van Putten uit Amsterdam, de drie verplaatsbare keten bij het Witte Huis met een boerenwagen naar de pomp van het padvindskamp in het Van der Wiekbosch. Dat gedeelte van het landgoed bleef nog in het bezit van zijn oom W. Wijt uit Zwolle. In 1923

²⁷ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020

²⁸ Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 25 september 1934. *Het is overigens onduidelijk of het landgoed, in navolging van Dirk de Vries, in de tussenliggende periode ook toegankelijk is geweest voor wandelaars.*

²⁹ D.E.L. de Boer (1994). Beerze, Beerzerveld en Mariëenberg. Heden en verleden. Historische Vereniging Hardenberg en Omgeving. [Hardenberg].

³⁰ Oud-pachter Egbert Brinkhuis in [Anoniem] (2007).

³¹ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020.

zond de vader van Van Putten nog zeven keten, zodat er tien keten op de overgang van het Van der Wiekbosch naar de heide kwamen te staan. Gezamenlijk werden ze de huisjes van Van Putten of het Ketenkamp genoemd. De familie bracht daar de zomervakanties door. Onder de familieleden waren kunstschilders, die op de wanden van de keten schilderijen van dieren aanbrachten. De grondbalken waar de wanden op stonden en de daken werden geregeld geteerd door een bosopzichter, die ook toezicht hield en reparaties uitvoerde.³² In 1937 overleed de heer Wijt en werd het Van der Wiekbosch verkocht aan mevrouw Bentinck-Speelman en haar twee zusters. Het veranderde de situatie van het ketenkamp niet. De heer Van Putten kon de tien keten op dezelfde plek laten staan. Vanaf 1952 kampeerden ook familieleden van mevrouw Bentinck baronesse Schimmelpenninck in het kamp. Haar nicht baronesse Van Voorst tot Voorst, gehuwd met jhr. Van Sasse van IJssel, brachten tot 1985 alle jaren in het Ketenkamp door. Bijzonder tot genoegen van de oudste dochter, gehuwd met G.W.A. baron Van der Feltz en hun kinderen. Ook na de overname door mevrouw Roëll-Bentinck in 1961 werd het Ketenkamp op dezelfde manier voortgezet.³³ De heer Van Putten beheerde nog steeds de huisjes. De heer Röell vond het prima om de natuur te delen, maar was wel steng op goed beheer. Kinderen mochten spelen en ravotten, hutten bouwen, bomen klimmen, maar niets achterlaten en respect hebben voor de natuur. Er heerste een soort hippiesfeer, zonder de extremen. Er verbleven kunstenaars maar ook bankdirecteuren en loodgieters.³⁴

Jacht

De jacht op het landgoed was voor baron Bentinck een belangrijke bezigheid. Op veel foto's is hij met jachtgeweer te zien. Jachtopziener is de heer G. Boezelman uit Ommen. De heer Bentinck is daar zo tevreden over dat de heer Boezelman in 1961 voor zijn verdiensten een koninklijke onderscheiding ontvangt: de eremedaille in brons verbonden aan de orde van Oranje Nassau. Ook zijn tuinman H.J. Gerrits uit Beerze ontvangt deze eremedaille.³⁵ Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins geeft in een interview aan dat haar 'oom Max' onder ander joeg op patrijzen.³⁶

Sociale plek in de buurtschap Beerze

Het nieuwe landgoed Beerze kende vrij snel een sociale functie in Beerze en Beerzerveld. De baron en barones stonden midden in het dorpsleven. Baron 'Max' bestierde met zijn T-Ford en zijn telefoon het landgoed. Was er brand, dan ging hij rond om hulp te halen, werd iemand ziek of was er een sterfgeval, dan kwam hij, samen met zijn chauffeur Piet Freke, langs om te waarschuwen.³⁷ Latere eigenaar de heer Röell beschreef het als volgt: *"De heer en mevrouw Bentinck hebben veel gedaan om de bewoners van Beerze en Junne uit hun isolement te halen. Zij lieten onder meer in Junne een wijkgebouw bouwen waar ze een aantal jaren een wijkzuster bekostigden."*³⁸ Daarnaast zorgde mevrouw Bentinck

³² Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

³³ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. Brief van M.F. van Putten aan het Overijssels Landschap, 11 maart 1986.

³⁴ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020. Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins heeft alles gefotografeerd voor ze gesloopt werden na 1985. Ze gaf in een interview met Karin Bevaart op 7 mei 2020 aan dat 'die smalle met de giraffen erop' de wc was.

³⁵ [Anoniem]. 'Koninklijke onderscheidingen'. In: Het Parool. 26 januari 1961. [Anoniem]. 'Koninklijke onderscheidingen'. In: Het Parool. 9 mei 1961.

³⁶ Interview met Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins door Karin Bevaart op 7 mei 2020.

³⁷ D.E.L. de Boer (1994). Beerze, Beerzerveld en Mariënberg. Heden en verleden. Historische Vereniging Hardenberg en Omgeving. [Hardenberg].

³⁸ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. E.W. Röell (1998). Beschrijving van de historische ontwikkeling van landgoed Beerze. [Beerze].

*elk jaar voor een tandarts op de school in Beerze.*³⁹ Toch bleek van een duidelijk standsverschil wel sprake te zijn. Oud-pachter Egbert Brinkhuis kwam van oorsprong uit het vrije Lemele en zag in Beerze dat alle boeren eerbiedig de pet afnamen wanneer “meneer” voorbij kwam. Dat was hij niet gewend.⁴⁰

Tot in de jaren negentig is de band tussen de buurtschap en het landgoed heel sterk. Het terras is een geliefde plek voor Beerzer trouwfoto's, de garage voor kinderfeesten en het gazon voor een jaarlijkse blaas-, drum- en kooravond. De schaapskooi is een vast controlepunt bij speurtochten met koek en zopie, op de vijver leert men schaatsen, in de buitenmanege oefent de ponyclub.⁴¹

Grafkelder

Na het overlijden van barones Bentinck-Schimmelpenninck van der Ooije wordt in 1959 in alle haast een grafkelder gebouwd op het landgoed. Het echtpaar heeft dichtbij het huis een plek met een 'bijzondere betekenis'. Oorspronkelijk een open landschap met veel heide en vliegdennen en enkele wandelpaden. Het reliëfrijke stuifzand geeft de plek verschillende glooiingen mee. Voorman Willem Kremer verhaald dat voordat het graf er was rondom die plek ook al geen bomen gezaagd en niet gejaagd mocht worden. Dat bleef ook na het plaatsen van de grafkelder de regel. Nadat mevrouw overleed werd in drie dagen tijd een grafkelder gemaakt. De grafkelder is aan de buitenkant met plaggen bekleed. Deze grafkelder ligt er nog steeds. Tegenwoordig 'ingebouwd' tussen de opslag van bomen, maar oorspronkelijk moet het veel vrijer hebben gelegen met uitzicht naar de achterkant. Een ingetogen plek in de ingetogen parkaanleg. Rondom het graf stond waarschijnlijk een hek met een toegangspoort. De drempel van de poort is nog aanwezig. Alle paden moesten op breedte gehouden worden, maar de doodlopende aftakking naar het graf was privé, die hoefde niet breed te zijn, mocht misschien zelfs wel niet.⁴² In 1961 verongelukt baron Bentinck met zijn auto op de Veluwe. Hij wordt enige dagen later bijgezet.⁴³ Op de grafzerk staat gegraveerd:

*Barones Bentinck tot Buckhorst
Barones Schimmelpenninck van der Oije
geboren te Kloetinge 24 oktober 1895
overleden Huis Beerse 23 oktober 1959
haar leven was hartelijkheid en liefde*

*Maximiliaan Robert Baron Bentinck tot Buckhorst
geboren te Haarlem 10 september 1882
overleden te Zutphen 15 oktober 1961*

³⁹ Interview met Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins door Karin Bevaart op 7 mei 2020.

⁴⁰ Oud-pachter Egbert Brinkhuis in [Anoniem] (2007).

⁴¹ D.E.L. de Boer (1994). Beerze, Beerzerveld en Mariënberg. Heden en verleden. Historische Vereniging Hardenberg en Omgeving. [Hardenberg].

⁴² Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020. Zowel Willem Kremer als Jacoba Ursula Roell-Sirtema van Grovestins geven in een interview aan dat zij niet precies weten hoe de omgeving en de omheining van het graf er uitzag. Op oude luchtfoto's is wel een voorstelling te maken van de omgeving, maar ook daar werd het vermoedelijke hekwerk niet duidelijk.

⁴³ Oud-pachter Egbert Brinkhuis in [Anoniem] (2007).

M.R. baron Bentinck tot Buckhorst (1882-1961), J.W. jonkvrouw Speelman (1889-1938) en C. baronesse Schimmelpenninck van der Oije (1895-1959)

Maximiliaan Robert Bentinck wordt in 1882 geboren in Haarlem. Zijn vader, Rudolph Floris Carel baron Bentinck (1847-1921), is woonachtig op landgoed Schoonheten bij Raalte. Zijn moeder is Henriëtte Adëla van Pallandt (1850-1916), geboren in Huize Ter Beek in Lisse. Ze trouwen in 1870 in Wassenaar. Maximiliaan trouwt in 1912, ook in Wassenaar, met Jeanne Wilhelmina Speelman. Bij het overlijden van zijn moeder erft de oudere broer van Maximiliaan het landgoed Schoonheten bij Raalte. Het echtpaar zet, na het overlijden van de vader van Maximiliaan, in op het oprichten van een eigen landgoed. Dat lukt, twee jaar later, met de aankoop van landgoed De Woudhoeve in Beerze. Zowel baron Bentinck als jonkvrouw Speelman zijn begaan met de natuur en dat uit zich niet alleen in het landgoed, maar ook in nevenactiviteiten. Baron Bentinck is voorzitter bij de stichting Het Overijsselsch Landschap, jonkvrouw Speelman is een verdienstelijk amateurschilder en tekenaar van portretten en landschappen. Zo is van haar een schilderij bekend van het Beerzerzand.⁴⁴

In 1932 neemt jonkvrouw Speelman met een voorschot op haar erfdeel landgoed Junne over, omdat het landgoed bij verkoop uit elkaar dreigde te vallen. Zes jaar later komt mevrouw Jeanne Wilhelmina baronesse Bentinck tot Buckhorst-Speelman op landgoed Beerze om het leven. Bij het passeren van de onbewaakte spoorwegoverweg op de Gemoelaksweg bleef de auto op de overweg, die gevormd werd door een gewoon zandpad, steken door het afslaan van de motor. De locaaltrein van Ommen naar Coevorden sleurde de auto ongeveer vijftien meter mee, waarbij de auto totaal werd vernield. De barones zou later in Zwolle overlijden.⁴⁵ Haar begrafenis op de algemene begraafplaats in Ommen wordt met veel belangstelling bijgewoond, zowel door adellijke families als door politici van binnen en buiten Overijssel en inwoners uit Beerze, Junne en Stegeren.⁴⁶ In rouwadvertenties wordt ze de 'beschermvrouwe van het Overijsselse landschap' genoemd.

Na het overlijden van jonkvrouw Speelman wordt landgoed Junne door de familie verkocht. Baron Bentinck blijft op landgoed Beerze wonen en hertrouwt in 1940 met Cornelia baronesse Schimmelpenninck van Oije. Zij had een werkzaam aandeel bij het beheer van het 500 ha grote landgoed en was niet alleen daar, maar ook in de omgeving een geziene figuur. In 1959 overleed zij. Na een plechtige uitvaartdienst in de parochiekerk in Vroomshoop werd het lichaam van de baronesse in de – net uitgegraven – grafkelder op landgoed Beerze bijgezet.⁴⁷ Twee jaar later overleed ook baron Bentinck. Een auto-ongeluk op de Veluwe maakt vroegtijdig een einde aan zijn leven. Hij overlijdt kinderloos.

⁴⁴ Waarschijnlijk worden daar de Zandkampen mee bedoeld.

⁴⁵ Deventer Dagblad, 29 juni 1938; Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. E.W. Röell (1998). Beschrijving van de historische ontwikkeling van landgoed Beerze. [Beerze]; [Anoniem]. 'Plaatselijk nieuws'. In: Overijsselsch Dagblad. 30 juni 1938.

⁴⁶ [Anoniem]. 'Centraal Overijssel'. In: Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant. 4 juli 1938.

⁴⁷ [Anoniem]. 'Overijssel'. In: Overijsselsch Dagblad. 29 oktober 1959.

Landgoed Beerze en Beerzerveld (2)

1923-1961 Bentinck als landgoedeigenaar

PERIODE 3: JACOBA BENTINCK EN ERIC RÖELL. VOORTZETTING VAN LANDGOED BEERZE (1961- 1985)

Na het overlijden van baron Bentinck blijft het landgoed grotendeels intact. Een gedeelte van 54 ha was al aan het einde van de jaren veertig en begin jaren vijftig verkocht aan het Overijsselsche Landschap. Een ander gedeelte vererft na het overlijden van jonkvrouw Speelman na haar twee zussen. Doordat beide huwelijken van baron Bentinck kinderloos waren gebleven en zijn broers niet meer in leven zijn, gaan zijn bezittingen naar neven en nichten. Zijn nicht Jacoba Elisabeth Bentinck erft landgoed Beerze. Jacoba is in 1934 getrouwd met Eric Willem jonkheer Röell.

Verbouwing van het huis (1962)

Een jaar later verbouwt het echtpaar het huis drastisch, waarbij onder andere de gehele bovenverdieping wordt verwijderd en een klein torentje werd gebouwd. De eerste jaren gebruikte het echtpaar het landgoed als vakantieverblijf en bleef hun hoofdverblijf Amsterdam. Pas in 1970 zijn de heer en mevrouw Röell permanent in Beerze gaan wonen. De overgang ging vrij gemakkelijk. De heer Röell gaf aan dat hij *“geïnteresseerd was in bosbouw, in het beheren en onderhouden van een landgoed en dat er jaren van voorbereiding aan de overstap vooraf waren gegaan.”* Hij kreeg er dan ook geen spijt van. In 1986 gaf hij op 79-jarige leeftijd aan: *“Het is uitstekend wonen hier. De mensen hier vormen een genoeglijke bevolking. Het zijn mensen uit één stuk. Je kunt hier nog spreken van een echte gemeenschap. Men deelt in elkaars lief en leed. Wij hebben ook steeds geprobeerd deel uit te maken van die gemeenschap. Ik heb na het overlijden van mijn vrouw ervaren wat het betekent goede burens – noabers – te hebben.”* Vol lof is de heer Röell tevens over voorman Willem Kremer en zijn gezin. Zij hebben met name in de beginperiode met raad en daad het echtpaar Röell bijgestaan.⁴⁸

Voortzetting van het landgoed

Het echtpaar zet in eerste instantie het landgoed van de Bentincks voort, zoals zij dat ook altijd hebben gedaan. Er worden geen grote ingrepen gedaan in de tuin- en parkaanleg. Voorman Willem Kremer geeft aan dat jonkheer Röell, net als baron Bentinck, graag wandelt. Röell voert dan graag goede gesprekken. Ook als er een moeilijk gesprek op komst is, nodigt hij mensen graag uit voor een wandeling om zo al dwalend tot een oplossing te komen.⁴⁹

Houtteelt

De hevige stormen in 1972 treffen landgoed Beerze behoorlijk. Ongeveer 25 ha bos gaat verloren. Met hulp van omwonenden en veel motorzagen is de boel in twee jaar tijd opgeruimd. De heer Röell denkt daarbij na over een nieuwe strategie om inkomsten uit het landgoed te halen. Hij verlegt, met name aan de zuidkant van de spoorlijn, een groot gedeelte van het ingetogen parkbos met heide en vliegdennen, de functie naar productiebos. Acht jaar is alles opnieuw ingeplant met nette rijen naaldbomen.⁵⁰ De heer Röell gaf daarbij aan: *“Ik heb altijd gezocht naar een middenweg tussen natuurbehoud en houtteelt. Op die wijze heb ik het landgoed geprobeerd te beheren. Het onderhoud deed ik altijd zelf met de hulp van Willem Kremer. Een rentmeester had ik niet nodig. Mijn verlies*

⁴⁸ Anoniem. 1986c. 4.

⁴⁹ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020

⁵⁰ D.E.L. de Boer (1994). Beerze, Beerzerveld en Mariënberg. Heden en verleden. Historische Vereniging Hardenberg en Omgeving. [Hardenberg].

*optellen kan ik zelf ook wel.*⁵¹ Dat verlies moet op een gegeven moment plaatsmaken voor winst. Tegen Willem Kremer zij de heer Röell: *“We hopen dat als de kinderen erven ze kaprijp zijn, voor het successierecht.”* Overgebleven naaldbomen werden aan de noordkant van het spoor ingeplant: een paar ha dichtbij de grafkelder en een de laatste douglassen ‘uit de bak’ werden rondom het graf gezet.⁵²

Zwemvijver

Op de oorspronkelijke zichtlijn liet het echtpaar een zwemvijver uitgraven. De zwemvijver is gegraven op het moment dat er zand nodig was voor de verbetering van de Marsdijk. Het zand was gratis als de werklieden de vijver groeven, zoals jonkheer Röell dat wilde. Officieel begon de vijver als wildvijver, maar het echtpaar wilde vooral een zwemvijver. De gemeente bleek daar geen enkel probleem mee te hebben. Idee was dat de vorm van de oevers voor het wild niet zoveel uit maakt, als het maar begaanbaar is. Met dat in gedachten werd met een draadkraan de vijver vorm gegeven met een gladde bodem. In het midden was hij drie meter diep. Langs de weg ligt nog een bult zand die daarvan over is. Er werden dammetjes aangelegd om het water tegen te houden. Ruimte voor de vijver werd gemaakt door een grote, roze rododendron en een paar douglassen uit te graven. De machinist (uit Tilligte) van de kraan verbaasde zich, hij kwam rare zwarte strepen tegen in de grond. Geultje wit zand, geultje zwart. Het bleek lang een rogge akker geweest te zijn van ongeveer 20 roe groot. De familie Röell leerde hun eigen kinderen zwemmen in de zwemvijver en bouwde daartoe een galgje. Ook de kinderen van Wim Kremer hebben in de zwemvijver het zwemmen geleerd. Er werd dagelijks in gezwommen. De verwachting van Willem Kremer is dat door de aanleg van de zwemvijver het gebied een stuk droger is geworden.⁵³

De vijver was in twee niveaus uitgegraven, zodat kinderen ondiep konden blijven. Jacoba Röell verhaald: *“We hebben daar heel, heel veel gezwommen. Vanuit het huis rende je zo over dat gazon heen en dan even oversteken bij de rondweg.”*⁵⁴ Rondom de zwemvijver werd bloeiend hout met verschillende kleuren aangeplant, waaronder veel krenten, grove dennen, Amerikaanse eiken en een goudacacia. Bij het huis staat tevens een goudacacia. Deze werd door het Overijsselsch Landschap aan de heer Röell geschonken toen hij zeventig jaar oud werd.⁵⁵ In 2017 is de zwemvijver vergraven tot heideven en is de beplanting rondom weggehaald.

Leeuwjtjes

De inrit naar het landhuis wordt gemarkeerd met twee bliken leeuwen, één met het wapenschild van Bentinck en één met die van Röell, beiden op een bakstenen voet. De stenen pilaren waar de leeuwjtjes op staan zijn door jonkheer Röell zelf gemetseld. Over het metselen is nog een anekdote bekend. Koningin Juliana logeerde op het landgoed toen meneer Röell van Wim Kremer hoorde dat de gemeente vlakbij met een kraantje aan het werk was. Röell ging vragen of ze bij hem de leeuwjtjes erop wilden zetten. Beloning was koffie en een dikke sigaar. De poertjes werden snel afgemetseld, waarbij de rechercheur, die met de koningin mee was, ook een overal aantrok en meehielp. Nadat de gemeentemannen klaar waren, werd de koffie geserveerd door mevrouw Röell met koningin Juliana. De mannen van de gemeente bleken niets door te hebben.⁵⁶

⁵¹ Anoniem. 1986c. 5.

⁵² Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020.

⁵³ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020.

⁵⁴ Interview met Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins door Karin Bevaart op 7 mei 2020.

⁵⁵ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020.

⁵⁶ Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020

Overname door Landschap Overijssel (1986)

In 1938 werd door het Overijsselsch Landschap het Beerzerveld gekocht. Een aankoop die destijds tijd en overleg vroeg, omdat bij de koop veel verschillende eigenaren betrokken waren. Onderdeel van deze aankoop was een boerderij in Beerze. Hierdoor ontstond al vroeg een relatie tussen het Overijssels Landschap en de buurtschap Beerze. In de loop der jaren breidden de bezittingen zich uit en in 1986 had het Overijssels Landschap ongeveer 220 ha van de voormalige markegronden van Beerze overgenomen. Ruim 54 ha daarvan werd eind jaren veertig, begin jaren vijftig reeds door de familie Bentinck tot Buckhorst uit landgoed Beerze aan het Overijssels Landschap verkocht. Het bezit van het Overijssels Landschap sloot dan ook naadloos aan bij het landgoed Beerze. In 1985 gaf de familie Röell te kennen het landgoed te willen verkopen en werden de eerste contacten gelegd. Deze onderhandelingen hebben uiteindelijk geleid tot verkoop aan het Overijssels Landschap.⁵⁷

Het landgoed bestaat voor een belangrijk deel uit grove dennenbos, waarvan een deel kort na de eeuwwisseling als heideontginning, veelal met behoud van vliegdennen en jeneverbes, is aangeplant. De aanwezige lanen werden eveneens in de periode aangelegd. Deze bestaan overwegend uit Amerikaanse eik. Op de stuifwal is in het verleden eikenhakhout geëxploiteerd, mede om het stuiven van het zand tegen te gaan. De kruidenvegetatie is hier rijk. We vinden hier o.a. salomonszegel, bosbes, lelietje der dalen, dalkruid en verschillende varensoorten. Ook komt hier hulst voor. De reeënstand is goed en het vogelleven rijk.⁵⁸

“De verkoop van het landgoed heeft in goede sfeer plaatsgevonden en de nieuwe eigenaar wil graag dezelfde goede relatie met de bewoners van de buurtschap Beerze als de familie Röell altijd heeft gehad. Veel zaken blijven dan ook zoals de waren: het landgoed blijft toegankelijk, het trainingsveldje voor de ponyclub blijft gehandhaafd, de ANWB-kampen gaan gewoon door en de werknemer van de heer Röell kan bij Het Overijssels Landschap in dienst komen.”⁵⁹ De familie Röell behield in erfpacht het landhuis met ongeveer 5 hectare en een boerderijtje aan de Beerzerweg 25.⁶⁰ Sinds december 2004 bewoonde mevr. Van Amelsvoort het Huis Beerze en in 2007 is het huis verkocht aan mevr. A. Kraal.

⁵⁷ *Anoniem. 1986b. 4.*

⁵⁸ *Anoniem. 1986b. 4.*

⁵⁹ *Anoniem. 1986a. 3.*

⁶⁰ Archief Landschap Overijssel. Doos 25, dossiernummer 93. E.W. Röell (1998). Beschrijving van de historische ontwikkeling van landgoed Beerze. [Beerze].

J.E. baronesse Bentinck (1909-1984), E.W. Röell (1905-2002) en J.U. baronesse Sirtema van Grovestins (1927-heden)

Jacoba Elisabeth Bentinck werd in 1909 in Den Haag geboren. Vooral nog is er weinig van haar leven voor de vererving van landgoed Beerze bekend. In 1934 trouwt ze in Den Haag met Eric Willem jonkheer Röell. Ze kregen samen vier kinderen. Hij werd in 1905 in Amsterdam geboren. Doorliep zijn schooltijd in de hoofdstad en in Hilversum. Nadat een studie rechten aan de Universiteit Utrecht succesvol was afgerond volgde in 1936 een aanstelling bij een verzekeringsmaatschappij. Later ging jonkheer Röell aan de slag bij een bankinstelling. De bank verliet de heer Röell in 1970 op 63-jarige leeftijd. Met het Overijssels Landschap heeft de heer Röell een lange relatie. Hij is onder meer bestuurslid geweest bij de stichting.⁶¹ Doordat de jonkheer onder andere secretaris was van koningin Juliana, bracht de koningin meerdere keren een weekend door in Beerze.

De familie Röell stond in vreugde en verdriet zoveel mogelijk naast de Beerzenaren. Oud-pachter Gerrit Braakman geeft aan dat jonkheer Röell waar nodig zo veel leed probeerde te verzachten. Andersom deelden de Beerzenaren ook in hun vreugde en verdriet.⁶² Baronesse Bentinck overleed in 1984. Jonkheer Röell hertrouwde in 1986 met Jacoba Ursula baronesse Sirtema van Grovenstins. Zij kwam als klein meisje al op landgoed Beerze bij haar oom en tante Bentinck-Speelman. Jonkheer Röell overleed in 2002. Zijn weduwe verhuisde toen naar Ommen. Vanaf 1985 werd een begin gemaakt om het landgoed in fases over te dragen aan het Overijssels Landschap. Het landhuis is tegenwoordig in particuliere handen.⁶³

⁶¹ *Anoniem. 1986c. 5.*

⁶² Oud-pachter Gerrit Braakman in [Anoniem] (2014).

⁶³ H. Woertink (2014). Huis Beerze. Een fraai landhuis in de natuur. Oud Ommen.

Landgoed Beerze en Beerzerveld (3)

1961-1985 Roell zet voort / 1985-2020 Land

Landschap Overijssel

BRONNEN

Gebruikte literatuur

[Anoniem] (1986a). 'Landgoed Beerze naar Overijssels Landschap'. In: *Overijssels Landschap*. 16de jaargang, nr. 1, maart 1986.

[Anoniem] (1986b). 'Landgoed Beerze'. In: *Overijssels Landschap*. 16de jaargang, nr. 1, maart 1986.

[Anoniem] (1986c). 'Ik heb gezocht naar een middenweg tussen natuurbehoud en houtteelt'. In: *Overijssels Landschap*. 16de jaargang, nr. 2, juni 1986.

[Anoniem] (2007). 'Ommen in de jaren 1945-1960. Tien Ommenaren vertellen. Egbert Brinkhuis'. In: *De Darde Klokke*. Jaargang 2005. Nummer 142.

[Anoniem] (2014). 'Alsnog eigen laan voor Baron in Beerze'. In: *Vechtdal Centraal*. Jaargang 2014. Week 29.

Hesselink, G. (2005). 'De marke Beerze [deel 1]'. In: *De Darde Klokke*. Jaargang 2005. Nummer 137.

Hesselink, G. (2006). 'De marke Beerze (deel 2)'. In: *De Darde Klokke*. Jaargang 2006. Nummer 138.

Koop, H.G.J.M. (2008). *Evaluatie en beheervisie voor het natuurterrein Beerze*. Landschap Overijssel/Ecobus Consult/Bosgroep Noordoost Nederland. [Dalfsen].

Vries, D.H. de (1996). *Een Amsterdamse koopman in de Molukken 1883-1901. Ingeleid en samengesteld door Ruard Wallis de Vries*. Uitgeverij Ambo. Baarn.

Woertink, H. (2014). 'Huis Beerze. Een fraai landhuis in de natuur'. In: *De Darde Klokke*. Jaargang 2014. Nummer 173.

Niet-gebruikte literatuur

Kremer, W. (red.) (2002). *Landgoed Beerze*. Vereniging Overijssels Particulier Grondbezit & Bureau voor Cultuurhistorisch Toerisme en Onderzoek. Deventer.

Eshuis, G.J., Zwerftochten door de Vechtvallei (70). 'Beerse, nog immer 't land van het rusteloze zand'. In: *Dagblad van het Oosten*. 28 september 1974.

Eshuis, G.J., Zwerftochten door de Vechtvallei (73). 'Hans en Jenne' verlost Beerse uit zijn isolement. In: *Dagblad van het Oosten*. 9 november 1974.

Eshuis, G.J., Zwerftochten door de Vechtvallei (79). 'Van een boerentimmerman die een kasteel bouwde'. In: *Dagblad van het Oosten*. 1 februari 1975.

Interviews

- Interview met Willem Kremer door Carin de Cloe op 17 april 2020 te Beerze.
- Interview met Jacoba Ursula Roell- Sirtema van Grovestins door Karin Bevaar op 7 mei 2020 te Ommen.

Krantendatabase

Zie voetnoten in de tekst.

Archieven

Landschap Overijssel in Dalfsen

- Doos 24, dossiernr 91
- Doos 25, dossiernr 92
- Doos 25, dossiernr 93
- Doos 25, dossiernr 94
- Doos 27, dossiernr 98
- Doos 29, dossiernr 109
- Doos 30, dossiernr 110

Historisch Centrum Overijssel in Zwolle

Niet bekeken

- 1211 PBKR6054 (1918)
"Het Witte huis" Beerze bij Ommen. Zomerhuisje bij Beerze, gemeente Ommen. Het doet denken aan een foto uit 1920 op de beeldbank van Oud Ommen. Daarop staat een van de eerste zomerhuisjes in Beerze van Wallis de Vries. De kaart is in 1924 afgestempeld.
- 0550 Culturele Raad voor Overijssel, veldnamencommissie
157 werkkaarten Ommen; 158 fiches, idem; inventaris: 159 lijsten, idem; 160 exemplaar uitgegeven boek.
- 0122 Notarissen in Overijssel
26.5. Antonie Gerrit Bloem, 1895-1925
3137 - 6288 Minuten van notariële akten, 1895-1925.
5172 1906 jan-jun, nrs. 1-120
Vermoedelijke verkoopakte van de heer Kortman aan D.H. de Vries tussen 16 maart en 30 juni.
- 0513, Jans, timmerman te Beerze
Het kasboek van Jans over de periode van 1918-1924. Wellicht zijn in het laatste jaar de betalingen voor ontwerp en bouwvergunning voor huis Beerze terug te vinden.

Stichting Archiveriaat Bentinck-Schoonheten in Raalte

Een klein gedeelte van de archieven van baron Bentinck zijn in het Archiveriaat Bentinck-Schoonheten in Raalte terecht gekomen, waaronder een taxatieboekje, een personeelslijst en brieven van de provincie. Een groot deel van de archieven schijnt echter vernietigd te zijn nadat het landgoed in 1961 overging naar de familie Röell.

Familiearchief Wallis de Vries

Niet bekeken

- Mahoniehouten kistje in Oudengelse stijl met een negental linnen, met goud versierde, portefeuilles met honderden brieven van Dirk de Vries aan zijn moeder in de periode 1871-1914.⁶⁴ De periode 1901-1914 is nog niet gepubliceerd. Wellicht beschrijft Dirk in deze brieven de aankoop, bouw en aanplant van landgoed De Woudhoeve (1906-1923)?
- Fotoboeken waarin landgoed De Woudhoeve is opgenomen?
- Henriette de Vries (1867-1942), Dirks zus, was kunstschilderes. Wellicht zijn er nog tekeningen bewaard gebleven van landgoed De Woudhoeve?

Familiearchief Speelman uit Wassenaar

De familiearchieven van Jeanne Wilhelmina Speelman en haar twee zussen zijn tot dusver niet gelokaliseerd en onderzocht.

⁶⁴ De Vries (1996).

AANTEKENINGEN

Eeuwenlang waren de heide- en stuifzandgronden ten zuiden van de buurtschap Beerze gemeenschappelijk bezit van lokale boeren die een aandeel hadden in de 'Marke van Beerze'. Een landschap met veel reliëf, waarbij hoge en droge opgestoven zandkoppen werden afgewisseld met natte zandlaagtes en hier en daar veengebieden. Nadat de marke van Beerze in 1848 werd opgeheven werden de woeste gronden onder de boeren verdeeld. Het was Dirk de Vries uit Amsterdam die in 1906 een groot deel van de gronden bij de boeren opkocht, een zomerhuis bouwde en zijn areaal gaandeweg kon uitbreiden totdat landgoed De Woudhoeve ongeveer 180 ha besloeg. In 1923 zag Maximiliaan Robert baron Bentinck tot Buckhorst, beroepsmilitair, zijn kans schoon om de gronden van De Vries over te nemen. De baron en zijn vrouw stichtten 'Landgoed Beerze'. Onder hun leiding werd niet alleen een landhuis gebouwd, maar ook een uitgebreide, maar ingetogen tuin- en parkaanleg gerealiseerd. Natuurwaarden waren daarbij nadrukkelijk onderdeel van het ontwerp.

Met dat gedachtegoed werd baron Bentinck tot Buckhorst onder andere voorzitter van de stichting Het Overijsselsch Landschap. Na een tragische dood voor zowel zijn eerste vrouw als voor hemzelf komt het landgoed in bezit van zijn nicht Jacoba Ursula Roell-Sirtema van Grovestins. Zij en haar man hebben het landgoed tot 1985 voortgezet. De drie eigenaren hebben alle drie hun stempel gedrukt op het landgoed. Maar hoe zit het landgoed in elkaar? Wat hoort bij welke periode? Welke ruimtelijke effecten waren te beleven? Wat is er in 114 jaar tijd weer verdwenen? Wat kwam er juist bij? En hoe is het landgoed met respect voor het verleden toekomstbestendig te maken? Onderzoek naar en antwoorden op deze vragen dienen als onderlegger voor de Landgoedvisie Beerze.